

**Voigt Vilmos: Finnugrisztika – filológia – folklorisztika.
Válogatott tanulmányok. Szerkesztette: Maticsák Sándor.
Studia Folkloristica et Ethnographica 70.**

Debreceni Egyetemi Kiadó – DE Néprajzi Tanszék, Debrecen,
2018. 530 o.

Reprezentatív válogatást jelentetett meg a Debreceni Egyetem Néprajzi és Finnugor Nyelvtudományi Tanszéke 2018 decemberében: ötven tanulmányt Voigt Vilmos munkásságából. Mondhatnánk, hogy csepp a tengerből, hiszen a szerző publikációs jegyzéke mintegy 2500 tételt tartalmaz. Bizonyára nem volt könnyű dolga a szerzőnek és a szerkesztőnek, amikor dönteniük kellett a válogatásról. Az eredmény viszont magáért beszél. A szerző rendkívül szerteágazó munkásságából sikerült olyan kötetet összeállítani, mely tükrözi széleskörű érdeklődését, legendás nyelvtudásán alapuló olvasottságát és az emberi civilizációk alapos ismeretét az ókortól máig és a világ legtávolabbi zugáig. Nem utolsó sorban minden írás tanúskodik arról a kéréregetlen filológiai igényességről, mellyel a szerző nyomába ered egy-egy kérdés kiderítésének. Az életmű sokszínűsége ellenére a kötet tanulmányai mégis egységes, harmonikus egészet alkotnak. Egy-egy kiegészítő és egymásnak felelgető műveket olvashatunk, melyek bámulatba ejtik a nyelvészt, antropológust, folkloristát, vallás-, irodalom- és művelődéstörténészt egyaránt.

A kötetet végiglapozva egy rendező elv rögtön kitűnik: a művek eredetileg mind magyarországi vagy magyar nyelvű kiadóknál láttak napvilágot, azaz a szerző a magyar olvasónak szánt munkái között válogatott. Ebből következően a tanulmányok többsége magyar nyelvű. Egyetlen tanulmányt olvashatunk két idegen nyelven. Ebben a szerző azt a tényt járja körül és látja el a legrészletesebb filológiai apparátussal, mely szerint Vörösmarty „Szózat” című költeménye hatással lehetett J. L. Runeberg finnországi svéd költő „Hazánk” című versének megszületésére, mely versből később a finn nemzeti himnusz is lett. Ez a tanulmány angol és finn nyelven egyaránt olvasható a kötetben (357–372, 373–386).

A szerző és a szerkesztő bizonyára azt is szem előtt tartotta a válogatáskor, hogy egy egyetemi kiadványnak szolgálnia kell a felsőoktatást is. A kötetben szereplő művek kötelező vagy ajánlott irodalomként kapcsolhatók nyelvészeti, folklorisztikai vagy irodalomtörténeti stúdiumokhoz – egyúttal kutatómódszer-tani példaként is szolgálhatnak, vagy akár ötletet is adhatnak az ifjú tudóspalán-táknak. Voigt Vilmos ugyanis számos tanulmánya végén megfogalmazza, milyen újabb nyitott kérdésekhez vezetett el saját vizsgálódása, milyen irányban lenne érdemes folytatni a kutatást.

Az ötven tanulmány egy kötetben való szerepeltetése nagyban megkönnyíti a téma iránt érdeklődők életét. Ezek az írások eredetileg folyóiratokban, különféle könyvsorozatokban, konferencia- és tanulmánykötetekben vagy antológiák elő- és utószavaként jelentek meg, s most mind egy helyre kerültek. Sőt akadnak olyan tanulmányok is, melyek nyomtatásban itt jelennek meg először: például a Domokos Péter emlékkonferencián elhangzott előadás szövege a Kalevala 150 éves jubileumának finnországi megünnepléséről (247–252), vagy egy másik átfogó tanulmány szintén a Kalevaláról és annak magyarországi recepciójáról. Ez az írás eddig csak a Simoncsics Péter 60. születésnapjára készült CD-n volt olvasható (219–240).

Érdeemes felsorolni, mely folyóiratokban jelentek meg eredetileg a kötetbe beválogatott írások (abc-rendben): 2000, Antik Tanulmányok, BUKSZ, Csodaszarvas, Ethnographia, Filológiai Közöny, Finnugor Világ, Helikon, Iskolakultúra, Létünk (vajdasági folyóirat), Magyar Nyelv, Múzsák, Nyelvtudományi Közlemények, Rálátás (Bihar vármegye folyóirata), Theológiai Szemle. A felsorolásból kitűnik, hogy a klasszikus tudományos közlemények mellett Voigt Vilmos nem sajnálta az időt és energiát az ismeretterjesztésre sem. Abból a szempontból nincs különbség az írások között, hogy mindegyik igen olvasható, szinte szórakoztató. A messziről száraznak tűnő filológiai adatközléseken is átüt a felfedező szenvedélye, amint az igazság keresésének kalandos útját járja.

Az ötven tanulmány nyolc egységbe van csoportosítva: 1. Áttekintések (egy-egy tudományterület összefoglaló bemutatása, például a balti finn népek folklórja, a finnugor szemiotika vagy a lapp mesék), 2. Sámánizmus, ősvallás, hiedelmek, 3. A honfoglalás előtti magyar kultúra és ennek nyomai 4. A Kalevala, 5. Irodalomtörténet, 6. A modern világ, 7. Ismertetések, 8. Personalia. A válogatás időben lefedi Voigt professzor munkásságát: a kötetben szereplő két legrégebbi tanulmány 1964-ben jelent meg a Helikon folyóiratban (79–89, 500–502), a legújabb viszont 2018-ban még sajtó alatt volt (123–128).

A Nyelvtudományi Közlemények olvasóit talán a leginkább a 3. fejezet tanulmányai érdekeltetik, melyekben izgalmas szótörténeti kutatásokat olvashatunk többek között a magyar *lélek*, *vallás*, *áldozat* és *bűn* szavakról. Az etimológiai eredmények újragondolása mellett tág földrajzi, művelődés- vallás- és jogtörténeti kontextusban jelennek meg ezek a fogalmak. S közben mi is kapunk egy kedves fricskát: „A nyelvészek egyébként, minél pontosabb nyelvtörténeti adatokat tárnak fel, annál váratlanabb következtetésekhez jutnak” (183. l.)

A 6. fejezetbe (A modern világ) azokat az írásokat válogatta be a szerző, melyekből kiderül, hogy jól ismeri a tudomány legújabb eredményeit, legyen szó akár a közmondáskutatásról, a finnugor szemiotikáról (mely tudományágnak ő az egyik megalapítója), az oroszországi finnugor népek mai helyzetéről vagy a digitalizáció hozta lehetőségekről.

A lendületes stílusban megírt művek sok személyes utalást is tartalmaznak. A szerző természetesen a Personalia fejezetben közölt írásaiban a legőszintébb.

Ezeknek hősei ifj. Kodolányi János magyar és Felix Oinas észt néprajzkutató, Lauri Honko finn folklorista és Bereczki Gábor magyar nyelvész. Ezekből a visszaemlékezésekből képet kaphatunk a 20. század tudományos és kulturális életéről, közállapotairól.

Bizonyos szempontból összekapcsolható ez a kötet Simoncsics Péternek 2017-ben megjelent gyűjteményes kötetével (Nyelvészekről, nyelvészetről. 33 írás a Möbius-szalag másik oldaláról. Segédkönyvtár a nyelvészet tanulmányozásához 198. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2017. 256 l.). Mindkét szerző a diszciplínák határait feszegető, a világ jelenségeit időben-térben és szellemiekben egységben látó tudós, aki könnyen szót ért más, hasonlóan széles látókörű, nehezen beskatulyázható személyiségekkel. A két kutató hasonló gondolkozását mutatja az is, hogy mindketten felszólaltak azon a vitán, melyet a budapesti Olasz Intézet szervezett, amikor Angela Marcantonióknak megjelent az uráli nyelvcsalád létét kétségbevonó könyve. Voigt Vilmos felszólalásának kibővített változatát olvashatjuk jelen kötet 45–60. lapján „Vannak-e uráli nyelvek, uráli népek?” címmel.

A debreceni szerkesztők az eredeti tanulmányokat képekkel, könyvek címlapjainak másolataival illusztrálták. Így tették még befogadhatóbbá az adat- és gondolatgazdag írásokat.

CSEPREGI MÁRTA

ELTE BTK

Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet